

Elementos de química na literatura

A literatura, como a química, provoca reaccións e cambios na materia. Materia que non é outra que a do lector ou a lectora que, a través das palabras -serían os catalizadores-, experimenta transformacións de natureza máis sutil, complexa e imprevisible que a mera concatenación de reaccións químicas. Á súa vez, a química nítrese de metáforas e recursos literarios cando tenta expoñer o seu relato científico, cando narra os fitos históricos, presenta os seus personaxes máis relevantes ou nos describe o seu espazo emblemático, o laboratorio. Pero, que pasa cando é a literatura a que nos conta os descubrimentos, as súas aplicacións na industria ou a que sae en auxilio do químico que viu o horror?

Elementos de química na literatura quere facer sentir algunhas das voces que nos falan de química desde o ámbito literario. O ciclo de charlas organízase como parte do certame Inspiraciencia e terá lugar en distintas cidades.

Mais aló do elemento químico como fío condutor, propóñense outras actividades e formatos de exploración das relacións entre ciencia e literatura, como o taller Ciencia e Ficción sobre como construímos realidade a través das historias ou a exposición *Post-libros, neolibros, non libros: unha viaxe de reinterpretación*, que organiza o Centro de Investigación e Desenvolvemento, bríndanos á reflexión sobre a identidade do libro como medio de expresión da información, a creación e a ciencia. Ou tamén as actividades educativas que organiza o Museo Casa das Ciencias de Sevilla ao redor da exposición *A ciencia no Quixote*.

AGENDA

BARCELONA

20 de abril

QUÍMICA E FICCIÓN: A LITERATURA NO TUBO DE ENSAYO
Xavier Duran

28 y 29 de abril

CIENCIA E FICCIÓN
Javier Argüello

3 de maio

MADAME DE CHÂTELET E AS SÚAS SEGUIDORAS EN INSTAGRAM
ICMAB-CSIC e Associació de Dones Investigadores i Tecnòlogues (Amit-Cat)

16 de maio

QUÍMICA EN OCTUBRO, OCTUBRO DE JOSÉ LUIS SAMPEDRO.
Gregori Valencia

30 de maio

A QUÍMICA NA LITERATURA: DE CITAS BREVES A COSMOGONÍAS
Santiago Álvarez

Ata o 30 de xuño

EXPOSICIÓN POST-LIBROS, NEOLIBROS, NON LIBROS:
UN VIAXE DE REINTERPRETACIÓN

DONOSTIA

28 de marzo

CONECTANDO MUNDOS
Ricard Solé.

MADRID

4 de maio

QUÍMICA E LITERATURA: DE GOETHE A PRIMO LEVI
Bernardo Herradón

11 de maio

A QUÍMICA EN E DE O PERFUME DE SÜSKIND
Yolanda Pérez Cortés.

SEVILLA

13 e 14 de maio

EXPOSICIÓN: A CIENCIA NO QUIXOTE

VIGO

27 de abril

LA MEMORIA DOS PIONEIROS: OS NENOS DA VARÍOLA
Maria Solar. Bióloga, xornalista e autora del libro

ZARAGOZA

27 de abril

QUÍMICA E LITERATURA: O CASO DO ILLAMENTO DO WOLFRAMIO. Pascual Román Polo.

BARCELONA

20 DE ABRIL

CHARLA

Química e ficción: a literatura no tubo de ensaio

Xavier Duran. Químico, xornalista científico en TV3

A presenza da química na literatura remóntase a antes que existise como ciencia e que recibise este nome. Autores com Chaucer ou Ben Johnson fan referencia á alquimia e aos alquimistas nalgunhas obras. Ja no século XIX, escritores como Balzac e Dostoyevsky dan a súa visión da química. No século XX, a miúdo aparece de forma negativa, aínda que tamén hai obras onde se ofrece unha imaxe favorable. Malraux, Grass, Powers, De Lillo, Welsh e Pynchon serán algúns dos autores escollidos como exemplos.

Lugar: Residencia de Investigadores. c/ Hospital, 64.
Hora: 19:00

28 Y 29 DE ABRIL

TALLER

Ciencia e ficción

Javier Argüello. Escritor e profesor na Escola d'Esctura de l'Ateneu Barcelonès

Cales son os relatos -científicos e non científicos- que dan forma ao mundo tal e como o coñecemos? Este taller propónse reflexionar acerca da forma en que as historias que nos contamos constrúen a realidade, e achega do lugar que ocupa nese panorama o relato científico. Na segunda parte veremos algunhas nocións de estrutura narrativa para comprender un pouco mellor os misterios das estruturas literarias e a forma en que moldean o mundo ante os nosos ollos.

O taller impartirase en lingua castelá, os participantes poderán facer as súas achegas en catalán ou castelán.

Lugar: Residencia de Investigadores. c/ Hospital, 64.

Horario: venres 28, de 16:30 a 19:30 e sábado 29, de 10:30 a 13:30

Prazas limitadas

3 DE MAIO

LECTURA TEATRALIZADA

Madame de Châtelet e as súas seguidoras en Instagram

Núria Aliaga, Esther Barrena, Mariona Coll, Arantzazu González, Anna Laromaine, Joana Martínez, Anna May, Rosario Núñez, Carmen Ocal, Rosa Palacín, Ana Pérez, Imma Ratera, Susagna Ricart, Anna Roig, Marta Vendrell. Instituto de Ciencia de Materiais de Barcelona (ICMAB-CSIC) e Associació de Dones Investigadores i Tecnòlogues (AMIT-CAT)

Marie Sklodowska Curie é sen dúbida a científica máis recoñecida da historia da química, da ciencia en xeral e posiblemente a única coñecida para moita xente. Con todo, houbo moitos casos de mulleres dun talento extraordinario que quedaron eclipsadas polos homes que tiñan ao seu ao redor. Nesta lectura teatralizada preténdese visualizar a algunhas delas dunha maneira desenfadada. Émilie du Châtelet, científica e 'salonnière' do século XVIII, recibirá aos seus colegas científicas. Pasaarán polo seu salón mulleres sabias de diferentes épocas: Hipatia de Alexandría, Trota de Salerno, Beatriu de Pinós, Sibylla Merian, Ada Lovelace, Nettie Stevens, Rosalind Franklin, Beira Rubin, entre outras.

Lugar: Residencia de Investigadores. c/ Hospital, 64.
Hora: 19:00

16 DE MAIO

CHARLA

Química en *Outubro*, *outubro* de José Luis Sampedro

Gregori Valencia. Instituto de Química Avanzada de Cataluña (IQAC-CSIC)

O humanismo desbordante de José Luis Sampedro fai que se interese por todas e cada unha das actividades humanas. A ciencia non é excepción e xa fala dela na primeira obra literaria que publica (Congreso en Estocolmo, 1951). Indo aínda máis aló, na súa peza cabdal: *Outubro*, *outubro*, escolle como protagonista a unha química. Por boca de Ágata fálanos de ciencia en 37 pasaxes do libro. Na conferencia repasaremos a vida e o interese pola ciencia de Sampedro así como algunhas das referencias científicas deste libro.

Lugar: Residencia de Investigadores. c/ Hospital, 64.
Hora: 19:00

30 DE MAIO

CHARLA

A química na literatura: de citas breves a cosmogonías

Santiago Álvarez. Departamento de Química Inorgánica e Orgánica, Instituto de Química Teórica e Computacional, Universidade de Barcelona

A química forma parte da vida cotiá dos seres humanos desde tempos inmemoriales. Pensade na cocción dos alimentos, a preparación de materiais como os metais e as cerámicas, a elaboración de pigmentos ou a tinción dos tecidos. Como elemento cotián, é natural que as obras literarias de diversas épocas refíranse a ela, como mínimo con citas breves. Pero houbo escritores que nos mostran aspectos da química con bastante máis frecuencia do que é habitual. Entreterémonos especialmente nas obras de catro autores tan diferentes como Howard Phillips Lovecraft, Pablo Neruda, Primo Levi e Raymond Queneau.

Lugar: Residencia de Investigadores. c/ Hospital, 64.
Hora: 19:00

ATA O 30 DE XUÑO

EXPOSICIÓN

Post-libros, neolibros, non libros: unha viaxe de reinterpretación

Biblioteca do Centro de Investigación e Desenvolvemento (CID-CSIC)

Nos últimos anos, quizais fosen as bibliotecas científicas as que con máis forza empuxaron ao libro (ao formato, ao obxecto) á periferia da súa actividade. En ciencia, a información e o coñecemento viaxan a unha velocidade tal que o papel a penas pode seguir. Mentres que un amplo sector de lectores mantense agarrado ao obxecto 'libro', o 'lector' da biblioteca científica vese desbordado pola necesidade contínua de información actualizada, unha demanda vertixinosa fronte á cal o libro responde co calmoso paso dun artefacto ao que se lle presupón solidez, reflexión e, por tanto, tamén un tempo máis retardado.

A exposición *Post-Libros* realiza unha viaxe de indagación polo formato, a morfoloxía, a poética e a mitoloxía do libro. Propón unha reflexión sobre a súa identidade e o seu rol tradicional como elemento fetiche do coñecemento e a cultura, e como medio de expresión da información, a creación e a ciencia.

Organizada por: colectivo de artistas 4-Elements.

Lugar: Biblioteca CID-CSIC. c/ Jordi Girona, 18-26.
08034 Barcelona.

Horario: de luns a venres, de 9:00 a 14 :00

Máis información: Fernando del Blanco,
fernando.delblanco@cid.csic.es / 9340061 00

DONOSTIA

28 DE MARZO

CHARLA

Conectando mundos

Ricard Solé. Profesor de investigación ICREA na Universitat Pompeu Fabra

A realidade está composta por redes: as neuronas, a linguaxe, a creatividade, a información, os ecosistemas... Non podemos entender o noso mundo sen coñecer os recentes descubrimentos na área das redes complexas. Ricard Solé, profesor e investigador da Universitat Pompeu Fabra e especialista no estudo de redes, conversará sobre estas cuestións con Gustavo A. Schwartz, investigador do CSIC e director do Programa Mestizaxes.

Lugar: Centro Cultural Ernest Lluch. Paseo de Anoeta, 7. Donostia/San Sebastián

Hora: 19:30

MADRID

4 DE MAIO

CHARLA

Química e literatura: De Goethe a Primo Levi

Bernardo Herradón. Instituto de Química Orgánica General (IQOG-CSIC)

Lugar: La Casa Encendida. Ronda de Valencia nº2, Madrid. Aula 106

Horario: entre 17h e 19h (aínda por concretar a hora definitiva).

11 DE MAIO

CHARLA

A química en e de O Perfume de Süskind

Yolanda Pérez Cortés. Secretaria Académica do Departamento de Bioloxía e Geoloxía, Física e Química Inorgánica. Universidade Rey Juan Carlos

Lugar: La Casa Encendida. Ronda de Valencia nº2, Madrid. Aula 106

Horario: entre 17h e 19h (aínda por concretar a hora definitiva).

SEVILLA

13 E 14 DE MAIO

EXPOSICIÓN

A ciencia no Quixote

En toda a obra do Quixote podemos atopar reiteradas alusións á ciencia en varias das súas vertentes: a zooloxía, a botánica, a astronomía e a 'innovación' tecnolóxica son algunhas delas. Acompañados de Sancho Panza, faremos un percorrido pola exposición A ciencia no Quixote participando en catro divertidas actividades relacionadas coas materias anteriormente mencionadas. A través de todas elas e da obra de Cervantes poderemos coñecer cal era o coñecemento que a sociedade daquela época tiña da ciencia e como ese coñecemento cala no Quixote.

Esta actividade está dirixida a nenas e nenos de 6 a 12 anos.

Lugar: Museo Casa de la Ciencia de Sevilla (CSIC). Av. de María Luisa, Sevilla.

Horario: dúas sesións, ás 12 e ás 13h.

Reservas: reservas.museo@casadelaciencia.csic.es / 954 232349

VIGO

27 DE ABRIL

LECTURA COMPARTIDA

A memoria dos pioneiros: os nenos da varíola

María Solar. Bióloga, xornalista e a autora do libro

En 1980 a OMS declarou o planeta Terra libre de varíola, unha enfermidade terrible que matou e marcou durante séculos a millóns de persoas en todos os continentes. Era a primeira victoria absoluta dos humanos sobre un virus. Unha vacina rematara

por primeira vez, e única polo momento, cunha enfermidade. Esa victoria comezouse fraguar a finais do século XVIII coa invención da mesma, e a comezos do XIX coa primeira expedición para implantala como método sanitario. En 1803 a Expedición filantrópica da vacina sufragada pola Real Facenda Española, amparada polo monarca Carlos IV e dirixida polo médico real Francisco Xavier Balmis, partía do porto da Coruña na corveta María Pita. A bordo o equipo médico da Expedición, a reitora da casa de expósitos da Coruña, Isabel Zendal e 22 nenos orfos que servirían para portar a vacina ata a América, “brazo a brazo” a través dunha cadea de vacinacións. No porto, outro médico pioneiro e ilustrado despedía ao barco, o doutor Posse Roybanes.

A participación española nesta gran xesta médica segue a ser esquecida polos libros de texto e non é o referente histórico e médico que debera. A literatura, unha vez máis serve para poñer carne, pel e sentimentos a cada un dos implicados, para facernos vivir e sentir aquela odisea e entender que tras ela algo importante cambiou no mundo.

Lugar: Salón de Actos da Biblioteca Pública de Vigo
Juan Compañel. Rúa Joaquín Yáñez, 6. Vigo,
Pontevedra

Hora: 17:00

ZARAGOZA

27 DE ABRIL

CHARLA

Química e literatura: o caso do illamento do wolframio

Pascual Román Polo. Catedrático de Química Inorgánica na Universidade do País Vasco

Dos 118 elementos químicos que se coñecen na actualidade, o único illado na península Ibérica foi o wolframio. En 1783, na vila de Bergara (Guipúscoa), dous mozos científicos ilustrados rioxanos, os irmáns Juan José e Fausto Delhuyar Lubice illaron un novo elemento químico ao que deron o nome de wolframio (W, Z=74). O seu achado foi publicado co título "Análisis químico del volfram, y examen de un nuevo metal, que entra en su composición". Este artigo está considerado como unha xoia da literatura científica en español do século XVIII.

Lugar: Biblioteca Pública de Doctor Cerrada. c/ Dr.
Cerrada, 22. Zaragoza

Hora: 17:30

RESIDÈNCIA
D'INVESTIGADORS

B. Jorda

